

Розділ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 159.9.016.1:159.964:159.92

М.Й. Варій

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ЧИ ПСІ-ПРОГРАМИ?

Порівнюється сутність і зміст понять «психологічний механізм» і «псі-програма», їхня відмінність і первинність, а також розкриваються основи псі-програм як психічного знаряддя здійснення операційно-функціональних перетворень у людській психіці на основі наявного в ній психічного, його психоенергії, її сприймання, обробки, перетворення і передавання.

Ключові слова: людська психіка, псі-програма, псі-код, псі-операції, психоенергія, зовнішнє психічне, внутрішнє психічне.

Постановка проблеми. Як працює людська психіка? Які знаряддя вона використовує для здійснення людиною різних функціональних операцій, наприклад, поведінки, діяльності, регулювання своїх станів, емоцій, та почуттів, захисту, впливу, пізнання, самоуправління, цілепокладання, самоутвердження, самореалізації, соціалізації, адаптації та десятки інших ситуативних і довготривалих? На ці складні питання сьогодні однозначної відповіді ще не знайдено, незважаючи на те, що вчені постійно їх шукають, напевно, із самого початку наукового етапу психології.

Для позначення того, за допомогою чого працює людська психіка, ввели поняття «психологічні механізми», яке сьогодні є

найпоширенішим. Однак трактування цього терміна у психологічній науці свідчить чи то про незавершеність досліджень, чи то про просте перенесення цього поняття із механіки, оскільки воно фактично не може пояснити надзвичайно складної операційно-функціональної діяльності людської психіки.

Найвні пояснення сутності й змісту психологічних механізмів, які ніби виконують у людській психіці функціональні операції, більшою мірою звучать не як відповіді, а як запитання: як саме вона працює, посередництвом чого виконує ті чи інші функціональні операції та ін.? А це серйозно гальмує розвиток психологічної практики. Тому з'ясування питання, яким чином працює людська психіка, за допомогою якого знаряддя вона здійснює різні псі-операції, таким знаряддям є психологічні механізми чи псі-програми, залишається важливим для психологічної теорії та практики.

Питання операційно-функціональної діяльності людської психіки порушувалися багатьма вченими. Фактично тією чи іншою мірою вони розкриті у кожній концепції чи моделі людської психіки та особистості, а також при поясненні протікання різних психічних явищ і процесів.

Стан дослідження. Аналіз досліджень із аспектів сутності, змісту та операційно-функціональних можливостей, які закладені в понятті «психологічні механізми», свідчить про те, що їх розуміють, тлумачать і пояснюють, по-перше, як засоби регуляції поведінки і діяльності (Л.М. Аболін, В.Є. Шорохова, М.І. Бобнева, В.І. Секун та ін.) [2; 12; 13]; по-друге, як психічний процес активізації та гальмування (Є.І. Бойко, В.К. Вілюнас, Є.П. Льїн та ін.) [3; 5; 9]; по-третє, як способи перетворення у психіці (Л.І. Анциферова, Я.О. Пономорьов, В.В. Гульдман та ін.) [7; 10; 11]; по-четверте, як індивідуальні типи реагування на порушення в психіці (М.С. Яницький) [14]; по-п'яте, як знаряддя, метод перетворення у психіці (С.Д. Максименко та ін.) [7].

Але власне яким чином і посередництвом чого людська психіка за допомогою психологічних механізмів здійснює

функціональні операції чи то регулювання, чи то спрямування, чи то самоуправління, чи то соціалізації, чи то адаптації, чи то реалізації установок, ідей, смислів та ін., чи то психічного захисту, чи то вибору і т. ін., на нашу думку, певної відповіді не отримано. Видається, її і не можна отримати, якщо ці психологічні механізми розглядати у площині механіки, оскільки людська психіка не працює як автомат, тобто механічно.

Виклад основних положень. Термін «психологічні механізми» (власне механізми, а не функції, операції, діяльність тощо – *зауваж. автора*) з'явився не без впливу геометро-механічної (Г. Галілей), а потім і динамічної (І. Ньютон) картини природи. Відмінність між неорганічними й органічними тілами пояснювалась згідно з критерієм належності останніх до об'єктів, що діють як прості технічні пристрої. Отож мали місце ідеї декартівського дуалізму, котрий розглядав організм як машиноподібний пристрій.

Таким чином, з одного боку – науково-технічний прогрес, пов'язаний з великими теоретичними відкриттями в науках про фізичну природу і впровадженням механічних пристроїв, а з іншого – намагання дослідників «душі» не відстати від наукового прогресу і будь-що розкрити внутрішні рушії поведінки й діяльності людини зумовили механікодeterminізм, що вплинув на народження терміна «психологічний механізм».

Проте, ми усвідомлюємо неможливість звести людину та її проблеми до механістичних модельних уявлень про діяльність людської психіки. Справді, необхідний синтез наукових знань, який повинен ґрунтуватися саме на фундаменті психічного, духовного плану організації світу як початкового й основного. Звідси саме психоенергетичні моделі психіки і психічного з їх всепов'язаністю, всепроникненням і простотою можуть лягти в основу нового наукового синтезу. Тому, на наш погляд, діяльність людської психіки найімовірніше можна пояснити через функціонування її псі-програм.

Метою нашої статті є: 1) з'ясувати, в якому співвідношенні та залежності перебувають психологічні механізми і псі-програми, їх первинність; 2) розкрити сутність основних положень псі-програм як психічного знаряддя здійснення операційно-функціональних перетворень у людській психіці на основі наявного в ній психічного, його психоенергії, її сприймання, обробки, перетворення і передавання.

Для розв'язання окреслених завдань насамперед необхідно детальніше розкрити сутність та зміст понять «психологічний механізм» і «псі-програма».

Аналізуючи стан дослідження проблеми, ми вже згрупували погляди вчених щодо тлумачення і розуміння поняття психологічного механізму. Але для здійснення сутнісного порівняння розкриємо їх глибше.

Щодо розуміння і тлумачення психологічного механізму як засобу регуляції поведінки і діяльності [2], то Л.М. Аболін вважає, що для розуміння терміна «психологічний механізм» необхідно розділити два запитання: чому і як? Якщо перше питання пов'язане передусім із проблемами детерміації психічних явищ, то друге – відображає динамічний, процесуальний бік явищ. Саме до останнього і належить поняття «психологічний механізм», характерне для багатьох вітчизняних психологів. З огляду на це, Л.М. Аболін виділяє низку функцій, які здійснюють емоції в регуляції напруженої діяльності в якості психологічних механізмів емоційної стійкості спортсменів. До них входять: механізм, що підтримує необхідний рівень активності дії; механізм, пов'язаний з освітою і реалізацією мотивації, потреби, цілі, що є спонукачами дії; механізм результату дії, що включається в його оцінку і таким чином бере участь у здійсненні зворотного зв'язку та можливої корекції програми дії; механізм, що бере участь у формуванні та реалізації поточного образу (уявлень) предметної ситуації і дії; механізм, що бере участь у підготовці (програванні) та реалізації тактико-технічних дій і рефлексії; механізм, що передбачає наслідки виконаних дій;

механізм, що оцінює свої дії з точки зору певних етичних і моральних норм; механізм, що об'єднує зовнішній і внутрішній досвід та ін. [2].

Щодо пошуку відповіді на питання про діяльність самих психологічних механізмів, то М.І. Бобнева і В.Є. Шорохова пояснюють: «Орієнтуючись на виявлення психологічних механізмів регуляції соціальної поведінки, ми прагнемо знайти відповіді на питання: як, яким чином здійснюється той або інший процес, як регулюється соціальна поведінка людини товариством і ним самим, які психологічні процеси, функції, феномени лежать в основі того або іншого соціального прояву і ставлення людини» [12, с. 9].

Однак не зрозуміло, як відображаються та здійснюються у психіці самі процеси детермінації, спонукання, корекції та ін., тобто власне процесуальний бік?

В.І. Секун, розглядаючи механізми психічної регуляції діяльності, розумів під ними комплекс засобів, за допомогою яких реалізується діяльність. «Закріплення механізмів в особистості призводить до стійкої детермінації поведінки. Включеність механізмів психічної регуляції зумовлює специфічність виконання. Для формування таких механізмів окремі одиниці психічного поля упорядковуються відповідно до цілей у напрямі їх реалізації в цілісні комплекси» [13, с. 21].

Тут виникають питання: що таке «психічне поле» (можливо це психічна енергія)? Яка сутність «одиниць психічного поля», що під ними розуміє автор? Що таке комплекси, яка їхня структура, функції тощо?

Психологічний механізм як психічний процес активізації та гальмування (захисту) [3; 5; 9] є найпоширенішим, оскільки в такому ракурсі пояснюється більшістю дослідників навіть без вживання самого поняття «психологічний механізм»; зводиться до розуміння його як психічного процесу. На думку Є.І. Бойка, термін «психологічний механізм» завжди припускає співвідношення його з тим або іншим психічним

процесом і забезпечує нерозривний зв'язок із матеріальним субстратом [3].

В.К. Вилюнас вважає, що «один і той самий феномен може бути охарактеризований і як процес, і як механізм залежно від контексту обговорення; так, наприклад, процес витіснення має, з одного боку, свій механізм, в основі якого лежить допустима взаємодія емоцій, з іншого – сам може розглядатися як механізм усунення суперечностей в мотиваційній сфері особистості» [5, с. 5]. Цієї думки фактично дотримується й Є.П. Ільїн. [9]. Тому не дивно, що дослідники часто вживають терміни: «механізм відчуття», «механізм сприймання», «механізм пам'яті», «механізм мислення», «механізм уяви», «механізм мотивації», «механізм спонукання», «механізм активізації», «механізм поведінки» та ін., розуміючи під ними сам процес протікання відповідного явища.

Розглядаючи психологічний механізм як спосіб перетворення у психіці, Я.О. Пономарьов, наприклад, трактує його як систему, котра має структурно-рівневу організацію та забезпечує функціонування в послідовному русі від одного домінуючого в той або інший момент структурного рівня до іншого. Розвиток системи відбувається за рахунок перетворення етапів її розвитку в структурні рівні її організації [10; 11]. В основі теорії лежить те, що етапи онтогенезу здатності діяти в думці перетворюються в структурні рівні організації психологічного механізму, за допомогою якого розв'язуються завдання [11]. Отже, етапи розвитку психологічного механізму перетворюються в структурні рівні його організації.

Схожою щодо сутності психологічного механізму є думка Л.І. Анциферова: «Психологічні механізми можна уявити собі як способи, що закріпилися в психологічній організації, функціональні способи її перетворення, в результаті яких з'являються різні психологічні новоутворення, підвищується або знижується рівень організованості особистісної системи, змінюється режим її функціонування. Важливо підкреслити, що психологічні ме-

ханізми виступають як способи перетворення організації особистості лише тому, що вони є механізмами реальних або уявних перетворень стосунків індивіда з суспільством, зі світом у цілому» [1, с. 14].

І тут ми не бачимо власне процесуального боку роботи психіки!

Тлумачення психологічних механізмів як індивідуальних типів реагування на порушення в психіці ґрунтується, на думку М.С. Яницького, на порушеннях збалансованості в системі «людина–середовище», що обумовлені посиленням або послабленням тих чи тих особистісних рис і поведінкових реакцій [14, с. 10]. Проте це не процесуальний бік, а радше результат.

С.Д. Максименко психологічні механізми розглядає як знаряддя, метод перетворення у психіці: «Механізм психіки – знаряддя, метод людини, завдяки якому поєднуються в цілість її органи і системи передавання і перетворення енергії та інформації в процесі її діяльності» [8, с. 18]. Тут виокремлюються такі механізми психіки: *відображення, проектування та опредметнення* [8, с. 18]. Виявляється, що «психічне відображення містить у собі систему функцій, які регулюють діяльність людини» [8, с. 18]. Крім цього, на думку автора, механізм відображення має активний, випереджальний і розвивальний характер [8, с. 18]. Механізм психічного опредметнення – це «процес перетворення та втілення людських душевних сил і здатностей із *форми живої активності в образ застиглої предметності*» [8, с. 19]; механізм проектування – це «впорядкування і гармонізування смислів відображення відповідно до мети дій або діяльності людини» [8, с. 18]. А «шлях проектування – це сукупність і послідовність розумових або психомоторних дій» [8, с. 18].

Однак і тут запитання, *що* це «знаряддя» запускає власне процесуальний бік, залишається відкритим?

На нашу думку, власне псі-програми людської психіки є знаряддям здійснення у ній операційно-функціональних перетворень як зовнішнього, так і внутрішнього психічного на основі

наявного у ній психічного, його психоенергії, її сприймання, обробки, перетворення і передавання.

Для того, щоб розкрити психологічні основи псі-програм, необхідно з'ясувати базові положення. Результати дослідження людської психіки на енергетичному рівні (викладені в нашій монографії «Енергетична концепція психіки і психічного», 2009 р.) [4], дозволяють нам сформулювати принципові положення щодо її сутності, змісту, структури й закономірностей функціонування.

Головне положення полягає в тому, що людська психіка, психічне функціонують на енергетичному рівні, тобто у вигляді псі-енергії, яка містить дві складові: **інформаційну** та **енергетичну**. *Інформаційна складова* містить відомості про явища, процеси, події, наміри, установки, смисли тощо. *Енергетична складова* відображає величину психоенергетичного потенціалу, що несе інформацію, тобто її значущість для особистості (наскільки важлива ця інформація для людини, наскільки сильно і глибоко її переживає вона, наскільки вірить в її реалізацію та ін.).

У психіці кожної людини наявне різне *психічне*, яке також має *інформаційну та енергетичну складові*. «Психічне – це те, що містить психоенергію будь-якої полярності й може взаємодіяти з людською психікою та іншим психічним» [4, с. 183]. Воно поділяється на внутрішнє і зовнішнє психічне [4, с. 185–187].

У кожній людській психіці є псі-програма декодування інформації, яка надійшла із зовні, або актуалізована із внутрішнього психічного. Ця псі-програма одночасно виконує і функцію визначення ступеня значущості тієї чи іншої інформації, закладеної в психічне, й визначає величину психоенергетичного потенціалу. Чим вищий ступінь значущості, тим більший за потужністю психоенергетичний потенціал утворюється. Психіка й психічне взаємодіють посередництвом обміну і взаємовпливу психоенергії.

Кожна психоенергія (психічне) має свій код, а інформація, яка в ній закладена, може мати різні – похідні від психічного псі-коди. Людська психіка (псі-енергія) одночасно існує в людині й поза нею, тут і там. Кожна людська психіка має свій неповторний базовий (життєвий) псі-код. Отже, будь-яке внутрішнє психічне (зі своєю псі-енергією) обов'язково має цей самий псі-код, як центральний (головний), без якого не можна активізувати внутрішнє психічне), плюс свій додатковий, що власне розкриває сутність психічного.

Центральний (головний) псі-код окремої людини позначимо K_{Ψ_1} , а псі-код якогось психічного, що знаходиться у психіці (внутрішнього психічного) – K_{Ψ_2} . Так само будь-яке зовнішнє психічне має свій псі-код (K_{Ψ_3}).

Психіка конкретної людини містить психічне минулого, теперішнього і майбутнього. При цьому психічне минулого – загальнолюдського, расового, етнічного, родового і родинного – доступне людській психіці тому, що збігаються відповідні псі-коди. Так само людина може сприйняти психоенергію із Космосу, якщо «розкодує» її.

Людська психіка охоплює несвідомий, підсвідомий, свідомий і надсвідомий рівні. Проте, цей поділ умовний, оскільки людська психіка функціонує як єдиний нерозривний комплекс, в якому різні рівні виконують свої функції, однак їхній розвиток у кожної людини може бути різним.

Псі-програми формуються на основі фіксованих установок. Фіксованими (програмними) установками для свідомого (свідомий рівень) чи підсвідомого (підсвідомий рівень) формування псі-програм є актуалізовані (активовані) бажання, образи уяви, мета, переконання, різні цілі, віра, смисли життєдіяльності, ідеї, нав'язливі думки, погляди, інтереси, стереотипи, звичаї, традиції, твердження, в які людина вірить і твердо закріпила їх у свідомості чи/і підсвідомості, тощо. Власне тоді, коли фіксовані установки стають самостійним внутрішнім психічним у людській психіці, починається формування відповідної псі-програми.

Таким чином, як специфічне психічне утворення, **псі-програма** – це внутрішнє психічне, сформоване на основі не-свідомої або свідомої фіксованої установки зі своїм псі-кодом, що активізує інше внутрішнє і/чи зовнішнє психічне, відповідно до цього коду, та спрямовує його на реалізацію закладеної в ній (фіксованій установці) інформації.

Загалом потрібно відповісти на такі питання: як формуються псі-програми в людській психіці? Як вони формуються і працюють на різних рівнях психіки? Яким чином псі-програма здійснює функціональні операції? Як руйнуються псі-програми і формуються на їх основі нові та ін.? У цій праці розкриємо найважливіші положення формування псі-програм у людській психіці.

Ідея, думка, твердження, віра, переконання та інше вільне психічне, активізувавшись у психіці, переростає у фіксовану установку. Це психічне є носієм інформації та певного психоенергетичного потенціалу. Власне воно стає початком формування псі-програми (*перша стадія*), але тоді, коли воно активізується (свідомо чи підсвідомо), тобто його психоенергетичний потенціал досягає такої величини, яка здатна впливати на інше психічне (див. блок 1 рис. 1), де I_n – початкова інформація, E_n – початкова психоенергія, P_n – початковий психоенергетичний потенціал, закладений в інформації, тобто значущість того, що хочеться (потрібно) зробити (досягнути).

Інформація, наприклад, у психічному А несе відомості про те, що треба (хочеться) зробити (досягнути). Психоенергетичний потенціал психічного А відображає ступінь значущості того, що потрібно зробити чи досягнути, тобто закладеного в інформації (блок 1).

При активізації внутрішнього психічного, тобто збільшенні психоенергетичного потенціалу психічного А (думки, віри та ін.) здійснюється його вплив на інше психічне (їх множини), яке активізується і починає взаємодіяти з ним (*друга стадія*). Психоенергетичний потенціал, тобто значущість психічно-

го А зростає. Далі психічне А здійснює пошук психічного (їх множини), яке б забезпечило реалізацію того, що закладено в його інформації (блок 2). З множини психічного, яке знаходиться у людській психіці, ніби «витягується» інформація про засоби реалізації фіксованої установки. Воно (психічне з фіксованою установкою) відбирає, структурує і спрямовує інше психічне (їх множини) на реалізацію фіксованої установки. Психоенергетичний потенціал психічного збільшується до $P_n + P_{n1}$ (блок 2). На основі цього оформляється психічне, яке несе інформацію про те, як і що потрібно робити, щоб реалізувати фіксовану установку (*третьа стадія*) з психоенергетичним потенціалом $P_n + P_{n2}$. Далі здійснюється процес операційно-функціональних перетворень у людській психіці (блок 4) (*четверта стадія*), в результаті чого отримуємо реалізацію фіксованої установки, тобто певний результат (див. рис. 1) (блок 5).

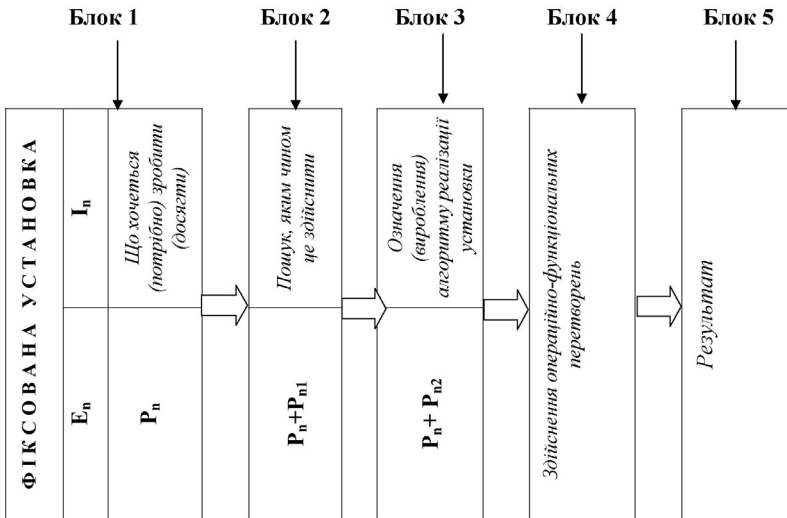

Рис. 1. Структурно-функціональна схема формування псі-програми в людській психіці

Результатом може бути вчинок, дія, поведінка, висловлювання, стан, мислення та ін. Таким чином формується будь-яка псі-програма. Проте формування псі-програм на різних рівнях психіки на кожній стадії має свої особливості, які розглянемо в наступних працях.

Із структурно-функціональної схеми формування псі-програм в людській психіці (див. рис. 1) витікає, що з **процесуальної точки зору псі-програма – це нерозривна ланка здійснення послідовно-паралельних псі-операцій** (рис. 2).

Псі-операція – це процес взаємодії різного (зовнішнього і внутрішнього чи різного внутрішнього) психічного, в результаті чого відбувається перетворення, виявлення змісту інформації та психоенергетичного потенціалу, або/і зміна змісту інформації та психоенергетичного потенціалу, тобто утворення нового психічного.

Коли псі-програма вже сформована, то вона працює таким чином. При отриманні з псі-програми декодування інформації (ППДІ) про збіг псі-коду з психічним, яке впливає в цей час на психіку, відбувається операція активізації псі-програми (псі-операція O_1), яка відповідає за реалізацію цієї фіксованої установки. Вона полягає в порівнянні псі-коду (псі-операція O_2) й підсиленні психоенергетичного потенціалу (псі-операція O_3).

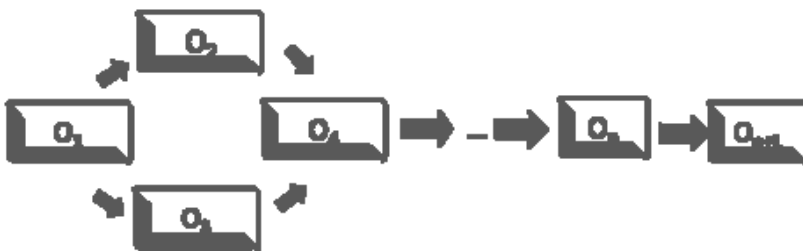

Рис. 2. Процесуальна схема роботи псі-програми

Психоенергія, яка несе цю інформацію й енергетичний потенціал, миттєво пронизує всю псі-програму, всі ланки якої також активізуються і продовжують здійснювати псі-операції відповідно до попередньо закладеної (програмною) інформації (O_4, O_n, \dots, O_{n+1} , де n – *порядковий номер операції*).

Коли псі-програма сформована, то при активізації фіксованої установки, на основі якої вона утворена, діє ніби автоматично.

Псі-програми на основі неусвідомленої установки формуються на несвідомому, підсвідомому і надсвідомому рівнях. На свідомому рівні псі-програми формуються людиною усвідомлено. У цьому випадку програмними установками служать сенси життєдіяльності, свідомі ідеї, думки, образи уяви, віра та ін.

Слід зазначити, що на несвідомому і надсвідомому рівні псі-програми формуються із самого початку функціонування людської психіки ще в пренатальний період. Підтвердженням цього є відомі дослідження С. Грофа [6].

На свідомому і підсвідомому рівнях псі-програми формуються з моменту народження дитини.

У людській психіці функціонують (чи можуть функціонувати) різні псі-програми. Можна говорити про мега псі-програму функціонування всієї людської психіки.

Мега псі-програмі підпорядковуються всі інші псі-програми. Їх можна класифікувати за такими ознаками: 1) *за рівнями психіки*: базова псі-програма несвідомого; базова псі-програма підсвідомого; базова псі-програма свідомого; базова псі-програма надсвідомого; 2) *за провідними підсистемами психіки*: базова псі-програма психічних пізнавальних процесів; базова псі-програма емоцій; базова псі-програма почуттів; базова псі-програма психічних властивостей; базова псі-програма психічних станів; базова псі-програма психічних утворень та ін.; 3) *за сенсом життєдіяльності* – це сенсові псі-програми, які формуються для реалізації конкретного сенсу, їх сотні; 4) *за ступенем складності*: прості; ускладнені;

складні; 5) за часом функціонування: короткотривалі; довготривалі; 6) за стійкістю: постійні; тимчасові; ситуативні; 7) за роллю реалізації сенсу життєдіяльності: головні; допоміжні; 8) за ступенем усвідомлення: усвідомлені; частково усвідомлені; неусвідомлені; 9) за величиною психоенергетичного потенціалу: потужні; середні; слабкі; 10) за полярністю: позитивні; нейтральні; негативні.

Висновки. Отже, виявлено, що поняття «психологічні механізми» розуміють, тлумачать і пояснюють, по-перше, як засоби регуляції поведінки і діяльності; по-друге, як психічний процес активізації та гальмування (захисту); по-третє, як способи перетворення у психіці; по-четверте, як індивідуальні типи реагування на порушення в психіці; по-п'яте, як знаряддя, метод перетворення у психіці. Проте вони не розкривають процесуального боку здійснення ними функціональних операцій.

Доведено, що в людській психіці наявні, насамперед, псі-програми, які виконують функціональні операції. Вони є первинними у відношенні до психологічних механізмів, які загалом є намаганням позначити те, що ми називаємо псі-програмами, або актами здійснення одноразових проміжних псі-операцій. Як специфічне психічне утворення, псі-програма – це внутрішнє психічне, сформоване на основі не-свідомої або свідомої фіксованої установки зі своїм псі-кодом, що активізує інше внутрішнє і/чи зовнішнє психічне, відповідно до цього коду, та спрямовує його на реалізацію закладеної в ній (фіксованій установці) інформації. Фіксованими (програмними) установками для свідомого (свідомий рівень) чи підсвідомого (підсвідомий рівень) формування псі-програм є актуалізовані бажання, образи уяви, мета, переконання, різні цілі, віра, смисли життєдіяльності, ідеї, нав'язливі думки, погляди, інтереси, стереотипи, звичаї, традиції, твердження, в які людина вірить і твердо закріпила їх у свідомості чи/ї підсвідомості, тощо. Власне в людській психі-

ці псі-програма автоматично «запускає» здійснення того, що закладено в інформації психічного, для реалізації фіксованої установки.

Подальшого дослідження потребують питання формування і функціонування псі-програм на різних рівнях людської психіки, та у ході розвитку і життєдіяльності особистості та ін.

1. Анцыферова Л.И. О динамическом подходе к психологическому изучению личности / Л.И. Анцыферова // Психологический журнал. – 1981. – № 2. – С. 14–18.

2. Аболин Л.М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека. – Казань: Издательство Казанского университета, 1987. – 261 с.

3. Бойко В.В. Методика диагностики типа эмоциональной реакции на воздействие стимулов окружающей среды / В.В. Бойко // Практическая психодиагностика (методики и тесты). – Самара, 1998. – С. 184–192.

4. Варій М.Й. Енергетична концепція психіки і психічного: монографія / М.Й. Варій. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 318 с.

5. Вилюнас В.К. Психологические механизмы мотивации человека / В.К. Вилюнас. – М.: МГУ, 1990. – 288 с.

6. Грофф С. За пределами мозга / С. Грофф. – М.: Изд-во Московского Трансперсонального Центра, 1993. – 388 с.

7. Гульдман В.В. Психологические механизмы патологии влечений / В.В. Гульдман // Мотивационная регуляция деятельности и поведения личности: тематический сб. науч. трудов / отв. ред. Л.И. Анцыферова. – М.: ИПАН СССР, 1988. – С. 110–114.

8. Загальна психологія: підруч. для студентів вищ. навч. закладів / С.Д. Максименко, В.О. Зайчук, В.В. Клименко, В.О. Соловієнко; за заг. ред. акад. С.Д. Максименка. – К.: Форум, 2000. – 543 с.

9. Ильин Е.П. Мотивы и мотивация. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.

10. Пономарев Я.А. К теории психологического механизма творчества / Я.А. Пономарев // Психология творчества: общая, дифференциальная, прикладная / отв. ред. Я.А. Пономарев. – М.: Наука, 1990. – 223 с.

11. Пономарев Я.А. Психология творчества: перспективы развития / Я.А. Пономарев // Психологический журнал. – 1994. – Т. 15. – № 6. – С. 38–50.

12. Психологические механизмы регуляции социального поведения / отв. ред. М.И. Бобнева, В.Е. Шорохова. – М.: Наука, 1981. – 335 с.

13. Секун В.И. Регуляция деятельности как фактор структурной организации черт личности: дис. ... докт. психол. наук / В.И. Секун. – Минск, 1989. – 382 с.

14. Яницкий М.С. Основные психологические механизмы адаптации студентов к учебной деятельности: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. психол. наук / М.С. Яницкий. – Иркутск, 1995. – 26 с.

Варий М.Й. Психологические механизмы или пси-программы?

Сравнивается сущность и содержание понятий «психологический механизм» и «пси-программа», их отличие и первичность, а также раскрываются основы пси-программ как психического орудия осуществления операционно-функциональных превращений в человеческой психике на основе имеющегося в ней психического, его психоэнергии, ее восприятие, обработки, превращения и передаваемость.

Ключевые слова: *человеческая психика, пси-программа, пси-код, пси-операции, психоэнергия, внешнее психическое, внутреннее психическое.*

Variy M.I. Psychological mechanisms or psy-programmes?

The essence and content of the notions «psychological mechanisms» and «psy-programme», their difference and the priority are compared in the article. The fundamentals of psy-programmes as a psychological instruments of operational and functional changes in the person's psychic on the basis of the psychological, his psychoenergy, its reception, development and transmission are revealed in the article.

Key words: *person's psychic, psy-programme, psy-code, psy-operations, psychoenergy, external psychological, internal psychological.*

Стаття надійшла 1 червня 2011 року